

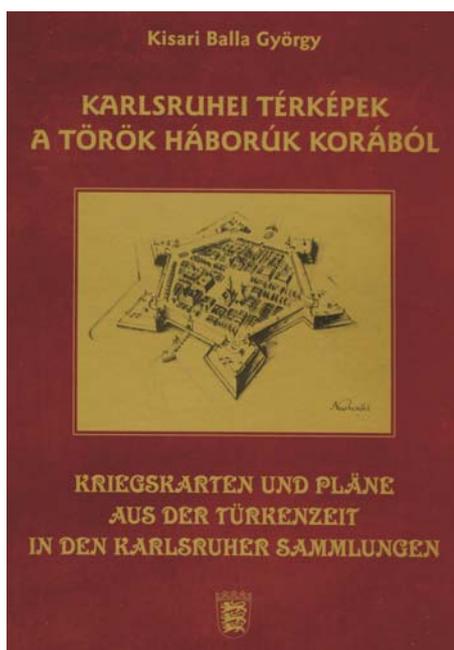
György Kisari Balla i njegove tri knjige

Mađarski kartograf György Kisari Balla bavi se još od 1972. godine proučavanjem rukopisnih karata i planova nastalih u vrijeme turskih ratova, a koji se odnose na tadašnju Ugarsku. Do sada je na tu temu objavio tri knjige u vlastitom izdanju u Budimpešti.

Svoja dugogodišnja istraživanja na identifikaciji (prepoznavanju) planova ugarskih utvrda koji se čuvaju u Kraljevskom ratnom arhivu (Kungliga Krigsarkivet) u Stockholmu objavio je u knjizi *Törökkori várrajzok Stockholmban* (Planovi utvrda iz turskog doba u Stockholmu) 1996. godine. U arhivu se nalazi 122 u boji ručno rađena plana utvrda i karata iz vremena turskog osvajanja. Nepoznati švedski arhivist je planove utvrda uvezao u svezak i numerirao ih od 1 do 100. Taj se uvez nalazi u skupini rukopisnih karata *Handritade kartverk 23*, a ostale karte su na pojedinačnim listovima. U knjizi *Törökkori várrajzok Stockholmban* objavljene su crno-bijele reprodukcije sva 122 kartografska prikaza. Osim predgovora koji je na mađarskom, švedskom, engleskom i njemačkom, ostali tekst je samo na mađarskom jeziku.

Dvije godine kasnije György Kisari Balla objavio je knjigu *Száz várjaz Württembergben = Hundert Festungspläne in Württemberg* u kojoj je obradio planove utvrda iz uveza (sveska) *Karten Sammelband 35* koji se čuva u Zemaljskoj knjižnici Württemberga (Württembergische Landesbibliothek) u Stuttgartu. Knjiga je napisana na mađarskom i njemačkom jeziku, a u njoj su dane reprodukcije svih 100 karata, većinom crno-bijele. Prikaz te knjige napisala je Mirela Slukan Altić i objavila u 1. boju časopisa *Kartografija i geoinformacije*.

Istraživanjem u Stuttgartu i Karlsruheu 1997. godine, autor je došao do zaključka da su svesci iz Stockholma i Stuttgarta gotovo identični. Isti vodeni znak potvrđuje da su planovi izrađeni približno u isto vrijeme i na istom mjestu. Oba sveska sadrže po 100 planova istih utvrda, a prikazuju dvorce (tvrđave), utvrde i opsade u Ugarskoj, na Balkanu i

Sredozemlju u 16. i 17. stoljeću, a izrađeni su u tlocrtu ili iz ptičje perspektive.

Treća knjiga s naslovom *Karlsruhei térképek a török háborúk korából = Kriegskarten und Pläne aus der Türkenzeit in der Karlsruher Sammlungen* je, kao i prethodna, dvojezično mađarsko-njemačko izdanje objavljena 2000. godine na 701 stranici. U predgovoru te knjige autor ističe da se zbog burne povijesti Ugarske najviše rukopisnih karata nalazi u inozemnim kartografskim zbirkama. Zatim naglašava da je Karlsruhe nakon Beča najbogatiji kartama koje se odnose na Ugarsku. Glavni zemaljski arhiv Badena (Badische Generallandesarchiv – GLA) i

Zemaljska knjižnica Badena (Badische Landesbibliothek) u Karlsruheu, osim više stotina tiskanih karata čuvaju i 407 rukopisnih karata u boji iz doba turskih ratova. Ova je knjiga vrijedno djelo ne samo što sadrži reprodukcije 407 rukopisnih karata i planova, nego što je autor želeći pomoći čitatelju, cijeli tekst koji se nalazi na kartama objavio na jeziku na kojem je pisan (njemački, francuski, talijanski, španjolski i latinski) te preveo i na mađarski jezik. To je zaista veliki autorov prinos proučavanju zbirke planova i karata iz Karlsruhea.

Sve tri ukratko opisane knjige sadrže veliki broj planova hrvatskih utvrda, većinom nepotpisanih i nedatiranih. One mogu poslužiti za usporedbu planova istih utvrda koji se nalaze u različitim zbirkama, te za daljnja istraživanja oko njihova autorstva i točnije datacije. Iako su u prvoj knjizi učinjene neke pogreške kod naziva utvrda (npr. umjesto utvrde Jesenice je Jasenovac, Cirkvena je Crikvenica, a umjesto mjesta Mezökeresztes koje se nalazi u Mađarskoj stavljen je Zagreb, itd.), većina tih pogrešaka ispravljena je u drugoj i trećoj knjizi. Sve su tri knjige vrijedna djela, ne samo za kartografe, nego i za povjesničare umjetnosti i općenito sve one koje zanima hrvatska kultura.

Ivka Kljajić

Povijesna kartografija - Kartografski izvori u povijesnim znanostima

Mirela Slukan Altić

Izdavačka kuća Meridijani iz Samobora objavila je 2003. godine knjigu *Povijesna kartografija – Kartografski izvori u povijesnim znanostima* autorice dr. sc. Mirele Slukan Altić. Recenzenti su bili prof. dr. sc. Drago Roksančić, dr. sc. Mira Kolar-Dimitrijević i dr. sc. Mirjana Matijević Sokol.

Knjiga obuhvaća 495 stranica formata 28×21 cm, tvrdo je ukoričena i nosi oznaku ISBN 953-7004-75-9. Tekstualni dio knjige podijeljen je na pet dijelova, a svaki od njih na nekoliko poglavlja i potpoglavlja.

Historical Cartography - Cartographic Sources in Historical Sciences

Mirela Slukan Altić

136

Historical Cartography – Cartographic Sources in Historical Sciences, a book by Mirela Slukan Altić, PhD, was published in 2003 by the Meridijani publishing house from Samobor. Prof. Drago Roksandić, PhD, Mira Kolar-Dimitrijević, PhD and Mirjana Matijević Sokol, PhD were reviewers.

The book is written in Croatian, includes 495 pages, 28×21 cm size, is hardbound and has the ISBN 953-7004-75-9 code. The textual part of the book is divided into five parts, which are then divided in chapters and subchapters.

The importance of cartographic resources for history research can be found in the following sentence: „By noticing the need to connect historic and historic-geographical research in which cartographic resources play a key role, the Department of History of the Faculty of Philosophy (University of Zagreb) introduced *Cartographic Sources for European and Croatian History of the Modern Age* as an elective course. With the initiative of Prof. Drago Roksandić, PhD, this elective course has been held since academic year 2000/2001, within the course *World history of the early Modern Age*. This manuscript came into existence as a result of preparations for lecturing of the mentioned course.“ (Preface and Acknowledgement, page 10.)

The first part, titled *Cartography and cartographic sources in history*, contains definitions of the term map during the course of history, division of maps and cartography, as well as information relevant for assessment of cartographic sources.

The author dedicated the second part, *Introduction to reading of the old maps*, to the elements of cartographic expression (map characteristics and elements, map legend and map key), geographic map elements and ways to display them on old maps (different methods of relief display, hydrographic elements, settlements, roads, political-administrative borders, geographical names), mathematical elements of old maps (geodetic base, map

projections, coordinate systems, appearance of the graticule, prime meridian, map scale, map orientation) and old maps reproduction techniques.

In the third part, *Overview of cartography and cartographic presentations of development of Croatian land*, the author points out and underlines the cause-effect connection between map occurrence and their content in the social-historic context in which arose cartographic sources, starting from old and middle ages, over early Modern Age and periods of systematical surveying (Joseph II Land Surveying, Francis Land Surveying and Francis Joseph Land Surveying) to modern cartographic sources (topographic maps, cadastral plans, basic state maps, charts and city maps, as well as all kinds of modern maps in digital form). The author dedicated one chapter to Croatian contribution to early New Age cartography, which she accompanied with biographies of Croatian cartographers from that period.

At the beginning of part four, titled *Analysis and usage of cartographic sources*, one can find elements of map description that are relevant during the analysis of every map. The author also describes Cartographic collection of the Croatian State Archives and points out its value for historic researches, and gives a division of maps that are kept in it.

Basic and thematic maps as sources for Croatian history is the last and most comprehensive part of the book that is comprised of 13 chapters and large number of subchapters. Individual forms of basic and thematic maps are analysed in this part, as well as their characteristics, that is, the history of displaying some geographic elements on these maps. The author demonstrated on examples the possibility of usage and interpretation of cartographic sources for every geographic element, assessing their importance as sources for Croatian history in that way.

Every part of the book includes notes and bibliography (some chapters have bibliography of their own), and is accompanied by a number of figures with educational significance. In the second part of the book in which minimized map copies can be found, different kinds of cartographic displays are given as high quality colour reproductions. A large number of cartographers is mentioned in this book and their contribution to cartography development is defined. An index of their names can be found at the end of the book. The book ends with an English summary and author's short biography.

The book is recommended not only to students of history, geography and geodesy, but also to all who deal with Croatian history in any way. The author received the Matrix Croatica „Oton Kučera“ Science Award in the year 2003 for this book, and we congratulate her!

Ivka Kljajić

